

влада кошового отамана під час військових походів, жорстокі покарання за будь-які правопорушення. На Запорізькій Січі домінувало звичаєве козацьке право. Козаки негативно ставились до норм писемного права, часто їх не дотримувались.

Відомі приклади, коли запорожці порушували угоди з українськими гетьманами та польськими королями. Ідеї анархії та охлократії, які розділяли переважна більшість козаків, суперечили прагненням українських гетьманів побудувати потужну Українську державу. І як це не парадоксально, запорожці, які в народній уяві були захисниками народу, своїми непередуманими і нерозважливими діями сприяли майбутньому поневоленню українського народу з боку російського царизму.

Перелік використаних джерел

1. Сас П.М. Запорозьких козаків політична культура //Енциклопедія історії України: у 10 т. / ред. кол.:В.А. Смолій(голова) та ін.;Інститут історії України НАН України. –К.:Наук. думка, 2005. – Т. 3: Е — Й. — 672 с.
2. Смолій В.А. Українська національна революція XVII століття (1648–1676) / В.А. Смолій, В.С. Степанков. – К.: «Києво-Могилянська академія», 2009. – 447 с.
3. Яворницький Д.І. Історія Запорізьких козаків: У 3-х т. / Д.І. Яворницький. – К.: Наукова думка, 1990; Т. 1. – 1990. – 577 с.; Т. 2. – 1990. – 558 с.; Т. 3. – 1993. – 558 с.

Дмитро Попович

студент спеціальності «Фінанси і кредит»,

освітній ступінь «магістр»

Науковий керівник: **Попович М.Д.**

д.філос.н., професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський

СПОРТ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ

Сучасний етап розвитку людства характеризується процесами, які спрямовані на конституювання та утвердження глобального суспільства як нового типу соціальної організації. Переважна більшість соціальних феноменів

отримують глобалізацію в якості атрибуту. Вводяться в обіг поняття «глобальна економіка», «глобальна культура», «глобальна освіта», «глобальна комунікація» тощо.

Спорт, як феномен сучасної культури, також є включеним у сучасні масштабні інтегративні та трансформаційні процеси. Спорт в наш час є точкою перетину та переплетіння майже всіх сфер суспільного буття, форм культури та видів людської діяльності. На ньому «замикаються» виробництво, будівництво, інфраструктурні мережі, освіта, армія, медицина, ЗМІ, туризм, мода, реклама, політика, мораль, право, мистецтво. Для багатьох людей спорт є способом та сенсом життя. Фізична культура і спорт стали загальновизнаними цінностями як окремої особистості, так і суспільства в цілому. Спорт є сферою самореалізації людини.

Винайти роль та визначити місце спорту в сучасній культурі на сучасному рівні наукових досліджень стає можливим саме спираючись на теорію та методологію соціальної філософії. Соціальна філософія, як відомо, теоретично осмислює та з гуманістичних світоглядних позицій оцінює ті економічні, політичні та культурні явища, що посідають вагоме місце у суспільстві. До подібних явищ слід віднести і феномен спорту.

Потреба обґрунтування соціально-філософської концепції спорту, як сучасного культурного феномену, обумовлена протиріччями та викликами, що стоять перед Україною, яка відстоює власну незалежність та захищає територіальну цілісність.

Актуальність соціально-філософського дослідження феномену спорту обумовлюється ще тим, що в спорті та фізичній культурі закладені невичерпні можливості формування в українців спортивної ментальності та цінності здорового способу життя. Такі патологічні явища як наркоманія, алкоголізм, комп'ютерна та ігрова залежність ефективно «виліковується» за допомогою практик та сценаріїв, в яких домінантою виступає спортивна складова.

Спорт виступає також способом подолання апатії, переорієнтації пасивної життєвої позиції на активну, мінімізації агресивності в молодіжному середовищі.

Проте, розробка ефективних державних програм розвитку фізичної культури і спорту є неможливою без глибокого теоретичного осмислення сутності спорту та фізичної культури, визначення їх місця і ролі в суспільстві та культурі.

Феномен спорту досліджується багатьма науками – педагогікою, соціологією, фізіологією, медициною, психологією, культурологією, конфліктологією та іншими галузями наукового знання. Більш предметно та поглиблено феномен спорту досліджено в теорії спорту та спортивній психології. Але комплексне його соціально-філософське осмислення у своїй системності і повноті до сьогодні відсутнє.

Наше дослідження за своїм змістом, теоретичним рівнем осмислення феномену спорту та мовою викладу вписується в дискурс соціально-філософської проблематики та контекст соціально-філософського знання. Як відомо філософське знання – це знання всезагальне, теоретичне, онтологічне, екзистенційне, антропологічне, аксіологічне, софійне, критичне, герменевтичне, діалогічне, поліфонічне, недогматичне та неалгоритмічне.

Історико-філософський дискурс в наукових філософських дослідженнях про спорт є доцільним, бо, як відомо, у філософії, сучасні філософські теорії та філософське вчення минулого взаємопов'язані між собою глибше і тісніше, ніж в інших науках. Багато філософських ідей та концептів минулого актуалізуються у сучасній філософії.

Категорії фізичної культури та спорту слід виводити із родової по відношенню до них категорії «культура». Культуру ж потрібно розглядати в широкому контексті, як систему гуманістичних цінностей, що втілені у способі життєдіяльності людини та суспільства.

Людина є одночасно суб'єктом і об'єктом спортивної діяльності. Ця теза резонує з концептом про те, що людина є одночасно творцем і творінням культури. Згідно українського законодавства, суб'єктами спортивної діяльності вважаються фізичні або юридичні особи, які здійснюють свою діяльність з метою розвитку фізичної культури та спорту.

Ми вважаємо що потрібно конкретизувати зміст та розширити обсяг поняття «суб'єкт спортивної діяльності». Окрім власне спортсменів, суб'єктами спортивної діяльності є тренери, спортивні менеджери, науково-педагогічні кадри спортивних наукових і навчальних закладів, спортивні арбітри, спортивні журналісти, спортивні ЗМІ, медичні працівники, що лікують спортсменів, а також спортсмени-аматори, спортивні вболівальники, спортивні асоціації, спілки, об'єднання [3, С. 45].

Об'єктом спортивної діяльності виступає спортсмен, який зміцнює та вдосконалює фізичний потенціал свого тіла. При розробці системи та програм тренувань, слід враховувати істину про те, що людина не може, та й не повинна перейти межі фізіологічних можливостей, відміряних їй природою. Порушення цієї аксіоми, як правило, закінчується інвалідністю спортсмена. Спортивна діяльність є формою життєдіяльності людини та сферою буття людини і суспільства.

Всебічне дослідження спорту як багатовимірного соціально-культурного феномену вітчизняними та зарубіжними філософами дає підставу ставити питання про необхідність відокремлення філософії спорту в самодостатню галузь філософського знання.

Слід зазначити, що один з перших філософів, хто в історії новітньої української філософії включив спорт в орбіту філософських досліджень, був доктор філософських наук, професор Київського державного інституту фізичної культури Сократ Соломонович Гурвич (1914–1987 рр.). Ідеї його робіт разом із працями сучасних українських філософів [2; 3], що досліджують феномен

спорту, зможуть слугувати теоретичною основою для обґрунтування інституційного відокремлення філософії спорту в самостійну галузь філософського знання.

Методологічна позиція десоматизації, згідно якої людське тіло інтерпретується складовою частиною «тваринного світу» є неконструктивною. Штучне розділення людини й її тіла є хибною. Специфіка феноменів фізичної культури і спорту полягає в тому, що вони поєднують в єдине ціле соціальне і біологічне в людині [3, С. 239–240]. Фізичний розвиток має резонувати з формуванням світогляду людини. Порушення цієї взаємодії створює небезпеку дегуманізації спорту. Небезпечні загрози несуть сучасні медико-біологічні технології спорту фізіологічним основам людського організму в цілому та людській тілесності зокрема.

Спортивна діяльність нерозривно пов'язана з надзвичайним психічним напруженням, яке супроводжує спортсмена, як на тренувальному так і безпосередньо на змагальному етапі. Спортсмени піддані таким психоемоційним станам, як страх, тривожність, моногонія, психічне перенасичення, стрес, невпевненість, фрустрація [3, 233–234]. Всі ці стани часто сублімуються в агресію та насильство.

Ефективним засобом упередження та подолання агресії є антропні практики та ритуали. Різновидом ритуалізованої діяльності є спортивні ігри. Шляхом спортивної ритуалізації агресія може бути мінімізована та трансформована у соціально-корисну діяльність. Ми вважаємо, що спортивні ритуали виконують також функцію соціального катарсису.

Займаючись спортом, людина формує звичку дотримуватись правил спортивної етики. Норми спортивної етики, як правило, екстраполуються на реальне життя.

Потрібно також проаналізувати правові аспекти функціонування спортивної діяльності, наголосити на необхідність пошуку більш ефективних

стратегій її правового супроводу. Необхідно обґрунтувати системність засад для виділення спортивного права в окрему самодостатню галузь права. Норми приватного та публічного права, якими здійснюється правове регулювання спортивної діяльності не в повній мірі враховують складність та суперечність процесів, що відбуваються у сучасному спорті.

Фізична культура і спорт набувають, в наш час, ознак загальноновизнаних цінностей і займають особливе місце серед цінностей культури. Спорт виступає базовою цінністю відносно інших цінностей, зокрема цінності здорового способу життя.

Надмірна комерціалізація спорту дегуманізує спорт, девальвує ціннісні засади сучасного спорту.

Спорт і фізичне виховання людини покликанні забезпечити інтеграцію в систему суспільних відносин кожної людини, незалежно від її фізичних можливостей та спортивного потенціалу.

Перелік використаних джерел

1. Амосов М.М. Роздуми про здоров'я / М.М. Амосов. – К.: Здоров'я, 1990. – 168 с.
2. Білогур В.Є. Філософія спорту: теоретико-методологічний контекст: монографія / В.Є. Білогур. – Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2014. – 261 с.
3. Завальнюк О.В. Феномен спорту: від філософської теорії до сучасних практик: монографія / О.В. Завальнюк. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – 384 с.
4. Воспитательная работа со спортсменами / Гуменюк Н.П., Гурвич С.С., Кудренко А.И., Ярошенко В.Д. – К.: Здоров'я, 1988. – 196 с.
5. Сущенко Л.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект): монографія / Л.П. Сущенко. – Запоріжжя: Запорізький держ. Ун-т, 2003. – 441 с.